

Se hva jeg ser

om barnets sosiale utvikling

Tidlig utvikling av sosiale ferdigheter

Allerede i første leveår samhandler barn med sine omgivelser ved hjelp av blick, kroppsspråk og lyder. På den måten lærer de å bli en del av fellesskapet. I løpet av de første tre årene, passerer barnet viktige milepæler i denne sammenhengen. De fleste vet litt om når en kan forvente at barna skal kunne sitte alene eller ta sine aller første skritt. Milepælene for sosial utvikling er ikke like velkjente. Derfor denne brosjyren.

Dere foreldre/foresatte kjenner barna best. Dere ser dem hver dag og er nærmest til å observere dem i alle situasjoner. Denne brosjyren kan hjelpe dere å gjøre observasjonene mer systematiske. Følg med og skriv ned når barnet ditt passerer de ulike milepælene i den sosiale utviklingen.

Få ikke panikk om det går noen uker «over tiden». Men går det flere uker eller måneder, kan det være grunn til å gjøre noe. Bli heller ikke engstelig om det er noen få ting barnet ikke gjør. Det viktigste er å se om barnet er inne i et mønster der de aller fleste av utviklingstrinnene er på plass.

Vi anbefaler deg å notere i brosjyren. Det kan både bli hyggelig å ha i minneboken, og et nyttig grunnlag for samtale med helsesøster eller lege om du har spørsmål om barnets utvikling.

- Ser barnet interessert opp i ansiktet ditt når du koseprater til det?
- Smiler barnet tilbake til deg når det ser at du smiler?
- Snur barnet seg for å undersøke hva som lager lyd?
- Etter at du har vært ute av syne, slutter barnet å gråte når det får øye på deg?
- Lager barnet lyder når det ser på leker eller personer?

4 måneder

Egne observasjoner:

- Viser barnet med smil og blick at det gjenkjenner deg når du kommer inn i rommet?
- Bruker barnet pludring og babling når det er fornøyd?
- Hvis du roper på barnet og det ikke kan se hvor du er, snur det seg i den retningen lyden av stemmen din kommer fra?
- Ler barnet ditt høyt dersom du leker og tøyser med det?
- Tar barnet øyekontakt med deg samtidig som han/hun holder på med en leke – uten at du sa noe først?
- Gir barnet deg en leke dersom du holder fram hånden og sier «tak, takk»?
- «Snakker» barnet med andre ved å delta i lydlek, og svarer det også ved å lage lyd?
- Reagerer barnet på tonefallet ditt og holder opp med det det gjør, i det minste en kort stund, om du sier «nei, nei»?
- Når du roper på barnet, snur hun/han seg mot deg og gir øyekontakt en av de første to gangene du sier navnet?
- Hvis du hermer etter lyder som barnet lager, gjentar barnet lydene tilbake til deg?
- Når barnet vil ha noe, forteller barnet deg det ved å *peke* mot tingen?
- Vil barnet være med på samhandlings-leker som «titt-tei», «bake-kake» eller «Hvor stor er du?»

6 måneder

8-10 måneder

10-14 måneder

- Bruker barnet lyder eller ord samtidig med at han/hun bruker gester – f. eks peker eller strekker hånden mot et objekt?
- Rister barnet på hodet som tegn på «nei»?
- Sier barnet ett ord i tillegg til «mamma» og «pappa»? Et «ord» er en lyd eller flere lyder som barnet alltid sier når det mener noen eller noe.
- Når du oppmuntrende sier f. eks «Hvor er bamsen?», vil barnet da peke mot leken selv om den er over en meter unna?
- Viser barnet deg en leke ved å se på deg og holde leken fram mot ansiktet ditt?
- Dersom du ber barnet om det, går han/hun inn i et annet rom og henter en kjent gjenstand f eks ballen sin?
- Uten at du først viser, *peker* barnet på riktig bilde når du sier: «Vis meg kattungen!» eller «Hvor er hunden?»
- Gjør barnet enkle «late-som-leker» som det å mate kosedyret eller lytte i leketelefon?

15 måneder

18 måneder

Egne observasjoner:

- Dersom du peker på bildet av en ball, kattunge e.l. og spør: «Hva er det?», vil barnet da si riktig *navn* på minst ett bilde?
- Hermer/gjentar barnet to ords setninger om du f.eks sier «Mamma spise»?
- Peker barnet mot leker som ligger utenfor rekkevidde, for så å snu seg mot deg for å se om du følger med?
- Når du ser ut i rommet og sier oppstemt og forbauset: «Nei men...hva skjer...?», snur han/hun ansiktet i samme retning som deg med en gang?
- Når barnet ser i speilet og «Hvem er det?», svarer barnet «meg» eller navnet sitt?
- Når barnet leker med et kosedyr eller en dukke, later barnet da som det gir mat, skifter bleie eller lignende?
- Når du ber barnet peke på øye, nese m.m. på seg selv eller en dukke, peker det da på minst sju riktige kroppsdeler?
- Tar barnet etter handlinger du gjør, f. eks tørker opp søl, feier eller barberer seg?

24 måneder

36 måneder

Grunn til bekymring?

Barn kan utvikle ferdighetene til svært ulik tid. Skulle det likevel gå for mange måneder over tiden før du legger merke til om barnet ditt kan det som står i denne brosjyren, bør du snakke om ditt barns utvikling neste gang du er hos **helse-søster eller fastlege**.

I kontakt med fagfolk, kan disse fire punktene hjelpe deg på god vei:

1 Vær forberedt

Ta med listen med milepæler og dine egne observasjoner når du skal snakke med helsesøster eller lege. Gå nøye gjennom listen og påpek der du mener barnet ditt avviker fra det en kunne forvente. Du kan be om å bli henvist til fagpersoner som har mye erfaring i å teste barn.

2 Gi klart uttrykk for dine bekymringer

Det er alltid forbundet med følelser å snakke om barnets utvikling, eventuell mangel på sådan. Prøv likevel å være så klar og saklig du kan, og knytt dine bekymringer til milepælene.

Dersom du ikke vinner gehør – gi deg likevel ikke. Spør hvorfor de vurderer saken som de gjør. Du skal ikke la deg avspise med «ingen grunn til bekymring» eller «vent og se» om du mener det er grunn til noen annet.

3 Still spørsmål

Ikke alle leger snakker et lett forståelig språk. Spør dersom det er ord du ikke forstår. Etter en eventuell test av barnet, har du rett til å spørre hva resultatene viser, og hva de betyr for barnet ditt. Spør hva som blir neste steg.

4 Følg opp saken

Om du skulle få vite at noe er i veien, er det avgjørende viktig at du følger opp. Jo tidligere noe blir gjort, jo bedre kan resultatet bli. Insister på å få kontakt med spesialister. Det er ditt barn det gjelder.

Hvor kan jeg henvende meg?

Helsestasjonen er den viktigste møteplass for å diskutere ditt barns utvikling. Du vil møte både helsesøster og lege der, og på noen helsestasjoner møter en også andre fagpersoner som fysioterapeut og psykolog. Enkelte helsestasjoner tilbyr kurs og temadager og har gruppesamlinger der foreldrene deltar med og uten barn. Spør på din helsestasjon om de har noe som kan være aktuelt for deg og ditt barn.

Dersom barnet ditt synes å trenge noe ekstra støtte for å få en optimal utvikling, kan du be helsestasjonen om å henvise barnet til Pedagogisk-psykologisk tjeneste. De arbeider for å bidra til at barn får hjelp til rett tid. De kan også vurdere om barnet trenger ekstra støtte til læring i barnehagen der barnet går, og gi råd om hvordan barnet best mulig stimuleres for optimal utvikling.

Det er viktig at dere spør på helsestasjonen hvilke andre faginstanser i deres område som kan hjelpe til å sikre barnet et godt tilbud. Be ev. om å bli henvist videre til spesialist. I din kommune eller ditt fylke, vil det være mange som kan gi hjelp. Helsestasjonen vet hva som finnes i ditt område.

Her er noen av instansene som arbeider med barn:

Pedagogisk Psykologisk Tjeneste

Her jobber oftest pedagoger og psykologer. Disse har ansvar for at barn som har spesielle behov, får en sakkyndig uttalelse slik at en får vite hva barnet ditt trenger av ekstra ressurser.

Barnehabiliteringstjenesten

Her utreder barn ved mistanke om utviklingsproblemer. Dette vil inkludere en medisinsk utredning som kan gjøres her eller på ditt lokale sykehus. I mange fylker gir også barnehabiliteringstjenesten veiledning til skoler og barnehager dersom barnet ditt har spesielle opplæringsbehov, eller dersom det trengs ekstraordinær støtte for en optimal og god utvikling.

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk

Her utredes også barn med ulike typer utviklingsproblemer. De gir støtte og hjelp til foreldre slik at de kan stimulere barnet for en optimal og best mulig utvikling.

Ressursenter for barn

Finnes i mange kommuner. Pedagogisk utdannet personale gir veiledning til barnehage og foreldre.

Bestilling:
Folkehelseinstituttet
Avdeling for informasjon og kommunikasjon
Postboks 4403 Nydalen
NO-0403 Oslo
publikasjon@fhi.no
Telefon 23 40 82 00
Telefax: 23 40 81 05

Faglig ansvar: Synnve Schjølberg
Design: Grete Søimer
Forsidefoto: Stockbyte/Children and babies
Fotos: Hanne Tharaldsen
Trykk: Nordberg Trykk AS

ISBN 82-8082-084-1 trykt utgave
ISBN 82-8082-088-4
November 2004